

Textilens tillhörighet

- En kvalitativ maskulinitetsstudie som belyser de könsmonster som avspeglas inom det textila hantverket

Thobias Arildsson

**Uppsats för avläggande av filosofie kandidatexamen i
Kulturvård, Ledarskap i slöjd och kulturhantverk**

15 hp

Institutionen för kulturvård

Göteborgs universitet

2015:28

Textilens tillhörighet

- **En kvalitativ maskulinitetsstudie som belyser de könsnormer som avspeglas inom det textila hantverket**

Thobias Arildsson

Handledare: Anneli Palmsköld

Kandidatuppsats, 15 hp

Ledarskap i slöjd och kulturhantverk

Lå 2014/15

UNIVERSITY OF GOTHENBURG

www.conservation.gu.se

Department of Conservation

Ph +46 31 786 47 00

P.O. Box 130

Fax +46 31 786 47 03

SE-405 30 Göteborg, Sweden

Bachelor's programme in Leadership and in Handicraft

Graduating thesis, BA/Sc, 2015

By: Thobias Arildsson

Mentor: Anneli Palmsköld

Textile affiliation- A qualitative study of masculinity that highlights the gender patterns that are reflected in the textile craft

Abstract

This study highlights the gender norms that prevail in the textile craftsmanship. Through qualitative interviews with phenomenological analysis an attempt takes place to understand how it is to be a man in a textile context. The idea for this essay topic and problem formulation is based on personal doubts about to be in a textile context. *Where does this doubt come from? Why do I not as a male wood craftsman feel comfortable in a textile context?*

In this study a series of research is reported about the contact between masculinity, gender roles and coding, but also how the textile become feminine coded through history. In this study the focus is on the concept of being, which in this respect stems from that one feel comfortable in a textile context. The purpose of the study is to examine the masculine perspective in a textile context as well as to do an objective investigation whether selected textile artisans believes there is a gender-normative image of textile crafts. The methodology for this study is qualitative in-depth interviews performed with three male textile practitioners. All with different backgrounds and professions but with a strong textile affiliation. The analyze of these interviews has a phenomenological starting point where the interest in the performer's own reflections and worldview are central. The study's starting point is about feeling comfortable in a textile context which result in the craftsmanship being secondary, which also means that the operator does not need to be active or working professionally in the textile context.

The masculine theories presented in this study have different initial points. However, it is possible to apply these because there is a general interest in exploring social structures that created the standard that prevails today. *How is masculinity formed and why is certain phenomena ascribed as cross-border and unmanly?* The result of this study is that the male textile artisans do not consider their choice of craft as cross-border or unmanly. Instead the ascribed cross-border image and the unmanly phenomenon is something produced by people outside the textile context. This result can be compared with the theories that are ascribed when their common initial point is the interaction between people.

Title in original language: Textilens tillhörighet- En kvalitativ maskulinitetsstudie som belyser de könsmönster som avspeglas inom det textila hantverket

Language of text: Swedish

Number of pages:38

Keywords: (craft, textile, masculinity, unmanly, gender patterns, cross-border)

ISSN 1101-3303

ISRN GU/KUV—15/28—SE

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Bakgrund	1
1.1.1. Hantverk	1
1.1.2. Att vara i textilkontext.....	1
1.2. Problemformulering	2
1.3. Syfte och målsättning	3
1.4. Frågeställningar	3
1.5. Avgränsningar	3
1.6. Forskning- och kunskapsläge	4
1.6.1. Ett manligt hantverk?	5
1.6.2. Den genusbärande slöjden.....	5
1.6.3. Sigurdson.....	5
1.7. Metod och metodval.....	6
1.7.1 Fenomenologi.....	6
1.8. Källmaterial och källkritik	7
2. Teoretisk referensram och etiska frågeställningar.....	7
2.1. Nilsson.....	8
2.2. Silvén.....	8
2.3. Norberg.....	8
2.4. Marklund	9
2.5. Lorentzen & Ekenstam	9
2.6 Den teoretiska sammankopplingen	10
2.7 Etiska frågeställningar	11
3. Undersökningsdel.....	11
3.1 Textilens feminina kodning.....	11
3.1.1 Den feminina textilen makt och mönster (2005).....	11
3.1.2. Genom symaskinens nålsöga (1990).....	12
3.1.3. Könsskillnadens estetik? (2007).....	13
3.1.4. Traditionens estetik (2007).....	14
3.1.5. Fruars makt och omakt (2005)	14
3.2. Genomförande	15

3.2.1. Ivar: Informant 1	15
3.2.2. Jan: Informant 2	15
3.2.3. Lars: Informant 3.....	15
3.3. Resultat.....	16
3.3.1. Första kontakten med det textila	16
3.3.2. Attraktionen till textilens olika material och tekniker.....	17
3.3.3. Förebilder	18
3.4.4. Manligt, omanligt och textilens kön.....	19
3.5.5. Gränsöverskridande.....	21
4. Diskussion och slutsats.....	23
4.1. Kommunikationen mellan hantverkare och materialet	23
4.2. Kodning av manligt och omanligt.....	23
4.3. Kodning av gränsöverskridande	24
4.4. Textilens könskodning	25
4.5. Textilens tillhörighet	25
4.6. Makt och omakt.....	25
5. Sammanfattning	27
6. Källförteckning.....	29
6.1. Tryckta källor	29
6.2. Muntliga källor.....	30

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Under mina tre år på kandidatprogrammet *Ledarskap i slöjd och kulturhantverk* har jag fått möjlighet att komma i kontakt med olika former av slöjd och kulturhantverk. Inom dessa kontexter har dess historia, material och tekniker berörts, vilket givit oss studenter en bred kunskap om hur slöjden och kulturhantverket utvecklats de senaste 100 åren. Då utbildningen har ett primärt teoretiskt fokus har detta exempelvis möjliggjort för reflektion kring normskapande inom olika hantverksgrenar. Mitt personliga intresse har främst riktats till genusvetenskap, maskulinitetsforskning och könskodning inom olika hantverkskontexter. Grunden till att jag intresserat mig för frågor som angår dessa områden är att hantverkets status i det offentliga rummet och könsuppdelning mellan hantverken har skiftat under historien.

Idén till uppsatsämnet uppkom när vi i kursen KUS116 Slöjd & kulturhantverkets teori, påbyggnadskurs 1 skulle skriva en debattartikel. I artikeln ställde jag mig frågan: *Är jag för stolt för att acceptera mig som textilhantverkare?* Frågan grundar sig i att jag under en praktisk delkurs i vävning kände en viss tveksamhet inför den textilprocessen. *Varför känner jag mig inte bekväm i en textilkontext? Har detta något med den könsnormativa bilden av att män praktiserar i trä och kvinnor i textilt?* Dessa reflektioner angående hantverkets tillhörighet har sedan dess varit ett centralt uttryck för flera av mina arbeten på kulturvårdsinstitutionen.

I denna studie kommer vissa begrepp vara centrala och återkommande. Då delad mening och innebörd råder kring begreppen anser jag det relevant att ge läsaren en inblick i hur brukandet av dessa kommer att ske.

1.1.1. Hantverk

I uppsatsen kommer det gemensamma begreppet för slöjd, hemslöjd och kulturhantverk vara hantverk. Då ingen analys av den faktiska hantverksprodukten eller teknik kommer att ske anser jag det irrelevant att göra en uppdelning mellan begreppen. Att välja ett av begreppen skulle även resultera i en underliggande begreppsvärdering då slöjd, hemslöjd och kulturhantverk har värderats olika under historien, sett till manlig och kvinnlig status (Palmsköld 2011 Hantverkslaboratoriet:99). Det centrala syftet är att identifiera den personliga hantverkstillhörigheten - exempelvis att titulera sig som textilhantverkare. Detta medför att den slutförliga hantverksprodukten och hantverksskickligheten inte är central. Istället riktas fokus mot att framhäva hantverkarens egen hantverkstillhörighet.

1.1.2. Att vara i textilkontext

Verbet att vara i sin existentiella mening är ett ord som behandlas i uppsatsen. Då verbet innehar en komplex mening anser jag det relevant att beröra mitt nyttjande av begreppet. Studiens syfte bottenar i att undersöka hur det är att vara man i en textilkontext. I detta avseende inringar varandet identitetsskapande och tillhörighet, vilket inkluderar den praktiska

och existentiella aspekten inom ramen för hantverket. Att vara kan i detta fall jämföras med att titulera sig, eller känna en stark tillhörighet till materialet och dess tekniker. Detta medför att utövarens praktiska skicklighet är sekundär och istället riktas fokus till att känna sig bekväm i en textilkontext. Med detta fastställt betyder det att personen ifråga inte behöver verka professionellt i en textilkontext för att titulera sig som textilhantverkare.

Begreppet kontext är ett återkommande begrepp i denna studie samt vanligt förekommande inom kvalitativ forskning. Begreppet innehar en komplex mening då det uppstår problematik kring frågan: *när upphör en kontext?* (Kvale & Brinkmann 2014). I detta avseende utgår kontexten i varandet, vilket inringar både den praktiska verksamheten och den personliga upplevelsen av hantverkstillhörigheten. Att vara i en textilkontext betyder i detta fall inte att du behöver verka i materialet eller exempelvis sitta i en vävstol. Det handlar snarare om att känna stark tillhörighet till det textila materialet och dess tekniker. Detta betyder att upplevelsen av den textilkontexten uppstår och upphör även när man kommer i kontakt med andra människor, och framförallt andra hantverkare. I studien innehar den textila kontexten flera dimensioner: praktisk, teoretisk och analytisk. Dessa tre dimensioner i detta avseende behöver nödvändigtvis inte enbart avspeglas när man praktiserar, utan tillhörigheten och varandet uppstår även när du umgås kring exempelvis ett bord och samtalar med andra. Kontexten kan inom ramen för uppsatsen definieras som en tyst tillhörighet som ständigt pågår.

1.2. Problemformulering

Under utbildningen *Ledaskap i slöjd och kulturhantverk* har vi studenter fått möjligheten att röra oss inom olika hantverksfält - både teoretiskt och praktiskt. Dessa moment har främst behandlat textil -och trähantverkets material och tekniker. En trend som återkommit under de praktiska kurserna är uppdelningen mellan kön kopplat till hantverket. Exempelvis har det enbart varit kvinnor som representerat det textila och enbart män som representerat trähantverket under utbildningen. Det bör nämnas att kursansvarig för trädelen var kvinna, dock var lärarna i det praktiska endast män.

Under kursen KUS114 *Slöjd och kulturhantverkets teori och praktik II* fick vi studenter i uppgift att väva. Mitt i den textilaprocessen kände jag en personlig tveksamhet som var svår att identifiera. Jag började reflektera över normalitet inom hantverket och jag ställde mig frågor som; *varför känner jag mig obekvämt i en textilkontext? Har detta något med den könsnormativa bilden av att män praktiserar i trä och kvinnor i textilt?* Sedan dess har jag återkommit och reflekterat över dessa frågor vilket sedermera bekom grunden för denna problemformulering och uppsatsämne.

I uppsatsen kommer fokus riktas mot det genusmönster som avspeglas inom det textila. Det vill säga bildande av normaliteter inom hantverkssfären - kvinnligt respektive manligt, feminint respektive maskulint. Waldén & Svensson (2005) ställer sig frågan vilket kön textilen innehar och diskuterar det avståndstagandet som kvinnor gjorde från textilen under 1960 och 70-talet. *"Om man ställer sig frågan vilket kön det textila har, blir otvivelaktigt*

svaret att det är feminint” (Waldén & Svensson 2005:11). Textilen är följaktligen feminin och är ett resultat av de läroprocesser som ansågs kvinnliga. Det är dessa riktlinjer och bilden av att textilen är feminin som ligger till grund för denna studie. Då mycket litteratur berör textilens feminina tillhörighet kommer fokus riktas till varför textilerna inte är lika starkt kopplat till det maskulina. Då omvänt fokus sker möjliggör detta för att applicera maskulinitetsforskning och dess teorier. Vilket medför ett bredare perspektiv och i sin tur en stabil grund för slutdiskussionen och uppsatsens resultat.

1.3. Syfte och målsättning

Syftet med denna uppsats är att ur ett maskulinitetsperspektiv undersöka hur det är att vara man i en textilkontext. Delsyftet är att undersöka om de manliga textilhantverkarna reflekterat över om deras val av hantverk är gränsöverskridande inom fältet för hantverk.

Målsättningen är att via djupintervjuer med manliga textilhantverkare utforska om de anser att det finns en könsnormativbild av textilt hantverk. Vidare att försöka få svar på om det textila materialet och dess tekniker idag har en starkare koppling till det feminina än till det maskulina.

1.4. Frågeställningar

I denna studie vill jag göra ett försök till att förstå hur andra manliga textilhantverkare upplever den textilkontexten. Frågorna inringar hantverkarnas egna reflektioner kring den textilkontexten, men bygger även på hur människor utanför kontexten kodar hantverket. Det bör nämnas att den sistnämnda frågeställningen innehar två värderingar, då jag som författare anser det gränsöverskridande att som man praktiserar inom textilt samt att det råder en norm inom det textila. Dock är det relevant då problemformuleringen utgår från en personlig tveksamhet inför den textila kontexten.

- **Hur är det att vara man i en textilkontext?**
- **Hur reflekterar de manliga textilhantverkarna över deras val av hantverk?**
- **Anser de valet av hantverk gränsöverskridande sett till den norm som råder inom den textila hantverkskontexten?**

1.5. Avgränsningar

När det gäller valet av informanter kommer endast manliga textilhantverkare att intervjuas. Då syftet för uppsatsen bottnar i att undersöka hur det är att vara man i en textilkontext kommer inte kvinnliga trähantverkarens upplevelser och erfarenheter beröras. Dock var tanken från början att intervjua både kvinnor och män för att sedan jämföra deras uppfattning om hantverkstillhörighet och hantverkens könskodning. Men detta skulle möjligen resultera i att

syftets stringens skulle tappas och bli allt för omfattande. Samt att uppsatsens problem ligger i att jag som man känner mig obekvämt i en textilkontext.

I studien kommer inte någon uppdelning mellan begreppen hemslöjd, slöjd och kulturhantverk ske, då ingen analys av den faktiska hantverksprodukten eller teknik genomförs. Att välja något av begreppen skulle även resultera i en underliggande begreppsvärdering då slöjd, hemslöjd och kulturhantverk har värderats olika under historien, sett till manlig och kvinnlig status (Palmsköld 2011 Hantverkslaboratoriet:99).

I uppsatsen har jag valt att använda begreppet manliga textilhantverkare istället för icke kvinnliga textilhantverkare. Anledningen till att jag nämner detta är att människor inom många kontexter inte titulerar sig som varken man eller kvinna. Detta kommer inte att belysas då informanterna för denna uppsats identifierar sig som män. Dock hade det varit intressant för kommande forskning att applicera queerteorier och utifrån det jämföra med resultatet från denna uppsats.

Något som bör nämnas är att uppsatsen endast kommer att inringa den nationella aspekten inom ramen för uppsatsämnet. Vilket medför att utblickar internationellt inte kommer att ske. Frågan om könsroller inom hantverkskontexter kan skilja från land till land och mycket av den litteratur som används i denna uppsats avspeglar Sveriges hantverksskultur och dess normaliteter.

Textilkontext är ett återkommande begrepp. Kontexten inkluderar alla textila tekniker och material vilket som nämnt inte har stor betydelse för uppsatsämnet, då syftet bygger på en undersökning av varandet i en textilkontext. Verka eller vara verksam i en textilkontext skulle kunna användas som synonym, dock skulle dessa begrepp kanske begränsa diskussionen då en av utövarna ej är verksam inom det textila längre.

1.6. Forskning- och kunskapsläge

Inom genusvetenskap och maskulinitets forskning finns en uppsjö av litteratur som berör görandet och föreställningar om kön. Dock är forsknings- och kunskapsläget kring maskulinitet kopplat till det textila materialet begränsat. Den forskning som förts utgår snarare i det textilamaterialets betydelse för kvinnor och deras platstagande i det offentliga rummet, samt varför det textila materialet innehar lägre status än materialet trä. Det finns forskare och studenter som innehar liknande utgångspunkt som denna studie. Gemensamt för dessa är att genus, maskulinitet och kön kopplat till hantverk är centrala begrepp. Två av texterna är kandidatuppsatser och den tredje är en avhandling. Då kunskapsläget kring ämnet maskulinitet och hantverk är begränsat är det relevant att tillämpa dessa två kandidatuppsatser, då det bevisar att det finns ett intresse i att undersöka könsroller inom hantverkssfären samt att arbeta tvärvetenskapligt mellan genus- och maskulinitetsforskning och kulturvårdsforskning.

1.6.1. Ett manligt hantverk?

Sarah Nord har i sin kandidatuppsats *Ett manligt hantverk? En studie om genus inom hantverk* gjort en kvalitativ studie angående hur genus framställs inom det textila hantverket. Hennes syfte inringar vad som sker när hantverkare/konstnärer går emot de normer som råder inom olika hantverkskontexter. Nord (2014) har via textanalys analyserat texter som visar att textilen fortfarande är feminint kodat. Dock pekar hennes resultat på att acceptansen att män verkar inom det textila ökat. Syfte samt frågeställningar ligger när ämnet för denna uppsats, då hon nyttjar genus och undersöker den normalitet som råder inom den textila hantverkskontexten. Skillnaden är att hon utgår från genusteori jämfört med denna uppsats som bygger på maskulinitetsteorier. Likt denna uppsats gör Nord en redogörelse varför textilen bekommit feminint kodat och berör i detta avsnitt textilens historiska status samt hur kvinnornas roll påverkas genom textilen.

1.6.2. Den genusbärande slöjden

En ytterligare kandidatuppsats som ligger när min studie är Christian Svenssons (2014) *Den genus bärande slöjden – En väv av socialt, ekonomiskt och kulturellt kapital*. Hans syfte utgår från hur manlighet, kvinnlighet och genus är förenat till olika slöjdtekniker. De forskningsfrågor Svensson (2014) formulerat går att koppla till denna studies utgångspunkt då även han vill belysa hur fördelningen mellan kön avspeglas i en hantverkskontext. Likt Nord (2014) utgår Svensson från genusteorier och har som mål att belysa den problematik som finns inom slöjdens könsroller. Det långsiktiga målet är att via detta möjligen få svar på varför vissa tekniker traderas mer och oftare än andra.

Svenssons personliga bakgrund till uppsatsen bottnar i varför hans förtroende tappas när han som man vikarierat som textilslöjdlärare. Den markanta skiljaktigheten i våra utgångspunkter är att Svensson studerar slöjd och dess bärande jämfört med denna studie som studerar det textila hantverket som helhet. Han berör även på likartat sätt hur textilen kommit att bli feminint kodad och nyttjar exempelvis Parkers (2006) teser om hur kvinnans sysslor förändrats genom historien. Svensson gör även en djupdykning i hur skolämnet slöjd format könsideal. Han presenterar här en historisk bild av att flickorna lärde sig textila tekniker för att hjälpa till i hemmet samtidigt som pojkarna lärde sig för framtida arbetsysslor. Denna uppdelning mellan pojkar och flickor resulterade även i att flickorna definierades som grupp och pojkarna som individer.

1.6.3. Sigurdson

Erik Sigurdson har sin avhandling *Det sitter i väggarna – En studie av trä- och metallslöjdssalens materialitet, maskulinitet och förkroppsligande* undersökt hur föreställningar om maskulinitet format skolslöjdens rum, material och verktyg. Sigurdson har valt att studera hur formen kring slöjdsalen förändrats över tid samt hur eleverna upplever slöjdatmosfären idag. Till skillnad från denna studie som utgår från kvalitativa djupintervjuer har han valt att göra observationer av elever under slöjdundervisning.

Sigurdsons syfte är att *”analysera hur några slöjdelever förkroppsligar trä- och metallslöjdens materialiserade maskulinitet.”* (Sigurdson 2014:11). För att möjliggöra diskussion och resultat utifrån de forskningsfrågor som formulerats undersöker Sigurdson materialet som en social struktur och hur förkroppsliga erfarenheten traderas. Till skillnad från de ovannämnda kandidatuppsatserna utgår Sigurdsons likt denna studie i maskulinitetsforskningen och dess teorier. Han väljer att motivera nyttjandet av begreppet maskulinitet och varför han inte använder genus och menar att begreppet genus är mer omfattande och inte lika träffsäkert när det handlar om, som i detta fall, studerandet av maskulinitet.

En central utgångspunkt som Sigurdson berör är vikten av det praktiska perspektivet. Att *”maskulinitet som gemensam praktik existerar inte förrän den verbaliseras i ord eller materialiseras i handling.”* (Sigurdson 2014:20). Denna utgångspunkt ligger nära en av denna studies teori som behandlar kodning av manligt och manlighet. Under teoridelen kommer jag gå in närmare på hur och varför denna tes är central för denna studie.

1.7. Metod och metodval

För att möjliggöra diskussion och svar på de ställda forskningsfrågorna har kvalitativa intervjuer av manliga textilhantverkare genomförts. Då uppsatsens syfte grundar sig i informantens värderingar krävde metoden låg grad av standardisering, vilket resulterade i att informantens svar blev långa och utförliga (Patel & Davidsson 2011). För att möjliggöra struktur genomfördes semistrukturerade intervjuer, vilket betyder att frågorna som ställdes var knutna till specifika ämnen som ansågs relevanta för uppsatsens syfte och frågeställningar (Patel & Davidsson 2011).

Då uppsatsen utgår från utövarens egna föreställningar om att vara i en textilkontext, var det möjligt att utgå från den fenomenologiska inriktningen inom kvalitativa intervjuer. Det vill säga, strävan efter informantens livsvärld och vilka känslor som väcks när intervjuämnet berörs.

1.7.1 Fenomenologi

Fenomenologi är i grunden en filosofisk inriktning som grundades av Edmund Husserl. Inriktningen har därefter utvecklats av en rad forskare som intresserat sig för människans livsvärld, människans kropp och dess handlande i olika kontexter. Inom kvalitativ forskning har intresset ökat kring att förstå aktörens egna reflektioner som olika sociala fenomen. I kort kan det beskrivas som ett verktyg för *”beskriva världen som den upplevs av dem enligt antagandet att den relevanta verkligheten är vad människor uppfattar att den är.”* (Kvala & Brinkmann 2014:44). I min analys av intervjuerna kommer detta förhållningssätt att nyttjas då intresse finns i att undersöka utövarens syn på att vara i en textilkontext. Som nämnt tidigare är vara i detta sammanhang ett komplext begrepp som kräver tolkning då utövaren möjligen inte reflekterat över begreppets innebörd.

Intervjuerna med de textila hantverkarna har spelats in och sedan skrivits ut. Då vissa av de semistrukturerade frågorna och ämnena handlade om utövarnas textila bakgrund blev vissa

svar väldigt långa. Många av svaren var centrala för uppsatsen, men material har redigerats bort då vissa svar låg utanför studiens syfte och frågeställningar. Inspelningen till intervjuerna är kompletta, intervjuutskriften redigerad och innehas av mig.

1.8. Källmaterial och källkritik

Källmaterialet som ligger till grund för denna uppsats ingår i två källkategorier. Samtalsintervjuerna samt litteraturen som berör textilens feminina kodning. Syftet med att lyfta in litteratur som berör textilens feminina kodning görs för att påvisa varifrån dagens respektive historiens bild av att textilen är starkare kopplad till kvinnan. Denna presentation möjliggör en stadigare grund för studiens diskussion och resultat då jämförelse mellan källkategorierna kommer att genomföras. Den genomgående utgångspunkten i litteraturen, som berör textilens feminina kodning, är att det textila materialet ej kommit att resultera i kvinnans underlägsenhet. Det handlar snarare om de sociala- och kulturella strukturer som råder mellan kvinnor och män i samhället- att män framställs som den ledande gestalten och kvinnan som avvikare. Detta har resulterat i att kvinnan blivit underlägsen mannen och via detta sänkt textilens status.

Urvalet av informanter till denna studie har skett i samspel med min handledare Anneli Palmesköld. Då endast tre intervjuer med tre manliga textilhantverkare har genomförts är den slutsats som presenterats ej generaliserbar då urvalet av informanter är så pass snävt. Kritik kan även riktas till valet av informanter då samtliga praktiserar eller har praktiserat dagligen. Vidare är informanterna mer eller mindre omtalade inom hantverkssfären vilket ytterligare förstärker det snäva urvalet. I en påbyggnadsstudie hade det varit intressant att bredda urvalet genom att inkludera utövare som av olika anledningar inte vill tituleras sig som textilhantverkare, men känner tillhörighet till det textila materialet.

De teman som sedermera valdes för resultatdelen formulerades av mig som författare. Kritik kan riktas till valet av rubriker då informanternas svar på frågorna/intervjuämnet inte helt passade in. Detta resulterade i att jag som författare har tolkat informanternas svar och utifrån dessa dragit vissa slutsatser. Exempelvis citeras informant 1 (Ivar) oftare under vissa delar då hans svar låg nära studiens syfte och frågeställningar.

2. Teoretisk referensram och etiska frågeställningar

Uppsatsens teoretiska referensram är präglad av en mängd forskare som berör maskulinitetsforskning. Jag kommer här presentera hur de har nyttjat och ser på begreppet maskulinitet och manlighet. Denna del kan ses som kontrast till det forskning- och kunskapsläget som råder kring uppsatsämnet. Mycket har skrivits om varför det textila materialet är starkt kopplat till det feminina. Men få har forskat och framtagit teorier om varför textilen inte är lika stark kopplat det maskulina.

2.1. Nilsson

Bo Nilsson (1999) behandlar i sin bok *Maskulinitet. Representation, ideologi och retorik* görandet av kön och hur maskulinitet konstrueras. Han har valt att undersöka tre olika kontexter och ifrågasätter varför vissa manliga drag anses som givna och andra mindre. Han behandlar även subjekspositioner som innebär maskulinitet, femininitet och androgynitet och menar att skillnaderna mellan könen är ett resultat av att vi tillskrivits subjekspositioner. En viktig och relevant utgångspunkt som Nilsson berör är identitetsskapande och könsuppfattning. Att exempelvis ingen kan påstå sig vara manlig om ingen existerande förställning om manlighet finns. (Nilsson 1999)

2.2. Silvén

Eva Silvén (2004) behandlar i sin avhandling maskulinitet inom verksamhetsfältet färg och måleri. Silvén har följt en grupp byggnadsmålare under ett år och försöker belysa ämnet som ett socialt fenomen. Hon gör en uppdelning och formulerar färgen som *material*, måleriet som *praktik* och målaren som *aktör*. Istället för genus väljer Silvén att tala om kön och maskulinitet för att möjliggöra ställningstagande till kropp och sexualitet. Ett begrepp som behandlas i avhandlingen är professionalitet och dess innebörd. Diskussion angående vad som anses professionellt och yrkestillhörighet sker, samt berörs tidigare forskning som pekar på att dessa begrepp är starkt kopplade till det manliga könet. En relevant utgångspunkt som är central för denna uppsats är Silvéns avstamp i det materiella, kroppsliga och estetiska praktiker. *”Det är emellertid inte bara människor som gör något med det materiella, det materiella kan också sägas göra något med oss”* (Silvén, E 2004 s. 23). Hon menar att kommunikationen mellan det materiella och praktikern inte enbart behöver vara envägs utan att materialet kan också kommunicera.

2.3. Norberg

Marie Norberg (2005) har i sin avhandling *Jämställdhetens spjutspets? Manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, femininitet och heteronormativitet* utgått från en jämställdhetsdiskurs och studerat maskuliniteter inom kvinnodominerande yrken. Nordbergs utgångspunkt ligger nära ämnet för denna uppsats då hon tar avstamp i genus- och maskulinitetsforskning. Då denna uppsats likt Nordbergs avhandling berör skillnader inom vad som anses manligt och kvinnligt stärker det motivet till att nyttja hennes forskning. Syftet med Norbergs studie är att undersöka vilka begränsningar, möjligheter och villkor som uppkommer genom jämställdhetsdiskursen samt via maskulinitet och femininitet. Hennes mål bottenar i ett försök till förändring inom jämställdhetsdebatten och via detta finna nya vägar till utveckling inom den kritiska mansforskningen. En intressant teori och infallsvinkel Norberg berör i studien är den könskodning som råder inom olika yrkesfält. Hon talar även om kvinnlig –och manlig kultur och beskriver den problematik som uppstår när den manliga kulturen möter den kvinnliga, på en arbetsplats där kvinnor är överrepresenterade. Norberg

menar här att det finns grupper av människor som sällan lyfts fram. De människor som är emellan den manliga –och kvinnliga kulturen.

2.4. Marklund

Andreas Marklund (2004) tar i boken *I hans hus. Svensk manlighet i historisk belysning* upp hur människor och myndigheter har behandlat begreppet manlighet. Hans syfte är att belysa manlighetsbegreppet kopplat till *husbonden*- i detta fall den gifta mannen. Exempelvis vill Marklund undersöka vilken förväntad roll mannen hade i samhället och inom äktenskapet. Han inleder med att problematisera vikten av att belysa manlighetens historia och menar att "[...] *deras status som män, som representanter för ett kön, har ytterst sällat beaktats.* " (Marklund 2004 s.15). Han menar här att männen representerat den norm som genomsyrat Människan med stort M, vilket resulterat i att kvinnorna betraktas som avvikare. Marklund innehar ett kritiskt förhållningsätt till den genusforskning som bedrivits. Han menar att stor del av forskningen utgår från kvinnohistorien och att mannen oftast definieras som en kontrastbild "[...] *den allmänmänskliga normen, i förhållande till vilken kvinnor och barn ansetts sekundära.*" (Marklund 2004 s. 17). Vidare går Marklund in på husets roll inom äktenskapet mellan 1760 och 1840-talet och påvisar att huset tillhörde mannens ämbete.

2.5. Lorentzen & Ekenstam

I avhandlingen *Män i Norden Manlighet och modernitet 1840-1940* har Lorentzen & Ekenstam försökt förstå den processer som skapat manligt ideal i de Nordiska länderna. Några begrepp som återkommer i avhandlingen är modern/modernitet, karaktär samt medborgare. Dessa begrepp enligt Lorentzen & Ekenstam medförde förändringar i synen på vad som ansågs och anses som manligt. I avhandlingen sker ett försök till att hitta samband mellan manlighet, modernitet karaktärsbegreppet och medborgare samt berör tre olika grupper av manlighet: den borgliga mannen, bonden och arbetaren.

Motivet till att nyttja denna forskning är att den ifrågasätter manliga ideal och vad som under historien ansetts som manligt och omanligt i Norden. Forskningen ger även insyn i att det finns hierarkier inom de olika manlighetsgrupperna och att begreppet manlighet likt Connell (1995) ska ses som "[...] *en samhällelig och kulturell produkt, där eventuella medfödda dispositioner spelar en försumbar roll på en övergripande social nivå*" (Lorentzen & Ekenstam 2006:22). Avhandlingen tar ej avstamp i hantverksområdet, men då manlighetsforskningen är ett centralt ämne i denna uppsats anser jag det relevant att belysa den sortens forskning.

Ett återkommande begrepp i boken är omanligt. I detta avseende utgår de från en rad tidigare forskning som berör skiljaktigheterna inom begreppet. Kimmel (1999) fann att manlighet, män emellan främst handlade om att bevisa något och skräcken för att misslyckas ständigt låg i fokus. "*Manlighet har blivit något som ständigt måste bevisas, något som måste presenteras*" (Lorentzen & Ekenstam 2006:33). Det mansforskningen även visat är att begreppet manlighet är något som formuleras mellan olika mansgrupper. Här nyttjar Lorentzen & Ekenstam, Mosse (1996) och klargör hur han hanterar begreppet manligt och

omanligt. Enligt Mosse krävde den maskulina stereotypen en kontrastbild för att förtydliga sin definition. ”*De egenskaper man kunde ange som utmärkande för mottypen var exempelvis brist på stadga, fulhet, feghet, brist på känslokontroll och oärlighet. Mottypen styrdes av sina passioner, var kättjefull, saknade karaktärsstyrka och saknade manlighet*” (Lorentzen & Ekenstam 2006:33). Inom mansgruppen bonden för Lorentzen & Ekenstam ett resonemang angående könsarbetsdelningen inom jordbruket. ”*Manlighet har ofta studerats med utgångspunkt i manliga miljöer, på områden där främst män har rört sig. Här studerar vi hur manlighet ges betydelse på ett könsintegrerat arbetsfält, i åkerbruket, och inom kreatursskötsel, som har en stark kvinnlig kodning.*” (Lorentzen & Ekenstam 2006:90) En viktig utgångspunkt i detta kapitel är att Lorentzen & Ekenstam studerar ett arbetsområde som innehar både en kvinnlig och manlig kodning. Det som även framgår tydligt i deras forskning är att männen anser det förnedrande att utföra kvinnoarbete.

2.6 Den teoretiska sammankopplingen

Då de nämnda teorierna har skilda utgångspunkter anser jag det relevant att göra en teoretisk sammankoppling för att underlätta för läsaren. Det är möjligt att säga att uppsatsen tar avstamp i fem olika teorier som berör maskulinitet. Den första är Nilssons (1999) resonemang angående kodning av manlighet. Att inget kan sägas vara manlig/manligt om inte en kodning av manlighet sker. Då textilens könskodning idag anses feminin är det centralt att utforska hur informanterna reflekterar över textilens könskodning och om de anser att den innehar något kön. Samt undersöka om kodningen av manlighet finns inom det textila hantverket.

Den andra teorin är Silvéns (2004) teori om kommunikationen mellan hantverkaren och materialet. Att kommunikationen inte enbart behöver vara envägs, utan att materialet även kan kommunicera med hantverkaren. Då verbet att vara inringar mer än bara utövandet, kan kommunikationen mellan hantverkaren, materialet och människor runt omkring vara ett centralt förhållningssätt när analys och diskussion sker av de utförda intervjuerna.

Norbergs (2005) teori omfamnar ett brett spektra då hon valt att göra en jämställdhetsdiskurs. Det som är mest centralt för denna studie är hennes utgångspunkter om svårigheterna inom manlig –och kvinnlig kultur. Att problematik uppstår när den manliga kulturen intar plats i ett annars kvinnodominerande rum. Då textilen innehar feminin stämpel uppstår möjligen problematik inom den textila kontexten, som utåt sett är definierat som en kvinnlig arena. Det bör nämnas att Norberg har ett mer kritiskt förhållningssätt när det handlar om mäns platstagande, men det är fortfarande centralt att utgå från Norbergs tankar då maskulinitet är ett genomgående begrepp i hennes avhandling.

Den fjärde teorin är Marklunds (2004) tankar om hur män och kvinnor beskrivits genom historien. Då litteratur berörts varför det textila bekommit feminint kodat är det av intresse att applicera Marklunds teori om problematiken kring att män status och representanter för ett kön sällan berörs. Istället framstår mannen som den ledande och kvinnan som avvikande. *Vad händer då när en man varar i en textil kontext? Reflekterar utövaren om de betraktats olika jämfört med sina kvinnliga kollegor, eller reflekterar de inte alls då det är naturligt för dem?*

Den femte och sista teorin utgår från Lorentzen & Ekenstams (2006) tankar om manligt och omanligt, och deras definitioner av begreppen. De beskriver de könsroller som förelåg, och

berör skräcken för att misslyckas som man samt rädslan för att utföra kvinnostämplade arbetsuppgifter. Likt tidigare teorier är det centralt om de manliga textila utövarna reflekterat över om de anser det omanligt och gränsöverskridande att praktisera i en annars kvinnlig atmosfär.

2.7 Etiska frågeställningar

Då informanterna medgav tillåtelse till att benämnas vid förnamn ser jag inga etiska problem. Dock kunde mitt nyttjande av begreppen manligt och gränsöverskridande uppfattats som kränkande då jag omedvetet kodade deras val av hantverk som gränsöverskridande och omanligt. Men då uppsatsens syfte och frågeställningar bygger på varandet i en textilkontext var det relevant att nyttja dessa begrepp.

3. Undersökningsdel

3.1 Textilens feminina kodning

Denna del i uppsatsen är tänkt att ge läsaren en inblick i varför det textila materialet och dess tekniker bekommit feminint kodat. Den forskning som genomförts under historien bygger på hur och varför textilen spelat en betydande roll i kvinnors platstagande i det offentliga rummet.

3.1.1 Den feminina textilen makt och mönster (2005)

Svensson & Waldén beskriver i antologin *Den feminina textilen makt och mönster* (2005) vilken roll textilen har spelat för kvinnor genom historien, samt belyser det textila kulturarv de skapat. De talar om de tvingade gensmönster som kvinnorna ingått i tillsammans med män och att det textila öppnat upp för kvinnor att ta plats i det offentliga rummet. Som nämnt i den inledande delen ställer de sig frågan om vilken kön det textila har, vilket besvaras som feminint. Enligt Svensson & Waldén ligger inte grundproblematiken i vilken könskodning textila har utan det handlar om den status hantverket speglar i samhället. ”*Om textilen hade varit manligt kodad hade den sannolikt haft högre status eftersom manligheten fortfarande är normerande i den könsmaktsordning som råder*” (Svensson & Waldén 2005:11). Med detta sagt vill de påvisa den övergripande problematiken och menar att fokus bör ligga på att lyfta den sociala – och kulturella underordningen som råder kring textilen och kvinnornas roll. Svensson & Waldén menar även att textilen varit den röda tråden genom kvinnohistorien och ger exempel på sociala sammanhang där textilen varit till stor betydelse.

En aspekt som är möjlig att koppla till detta avsnitt är Palmskölds (2011) diskussion angående traditionell hantverksskunskap. Att hantverksskråna var organiserade av män, vilket medförde att endast deras verksamheter låg i fokus. Det är dock möjligt att säga att den manliga

hantverkskunskapen inte var representativ för all hantverkskunskap då kvinnornas textila hantverk inte offentliggjordes (Palmsköld 2011). Jag kommer i diskussionsdelen beröra skråväsendet mer och koppla samman det med övrig litteratur.

Åter till Svensson & Waldén (2005). En viktig utgångspunkt i deras bok är att fokus inte riktas till materialet och dess tekniker utan på de kvinnor som skapat det kulturella arvet. Då det centrala i denna studie handlar om att belysa de könsnormativa strukturer som råder kring det textila hantverket stärker det motivet till att nämna deras forskning. Vidare berör de textilens status och menar att det ”hårda” kulturarvet än idag rankas högre jämför med det textila. Här ges inte någon givet svar till varför de två kulturarven värderas olika. Men det går att ana att platstaggandet i offentliga sammanhang spelade stor roll. De talar här om att offentlighet och modernitet tillskrivits mannen och den privata platsen tillskrivits kvinnan.

3.1.2. Genom symaskinens nålsöga (1990)

Lousie Waldén har i sin avhandling *Genom symaskinens nålsöga (1990)* analyserat symaskinens roll under de senaste århundranden och därigenom visat hur den tekniska utvecklingen påverkat både kvinnor och mäns hantverkskultur. Centralt för Waldéns avhandling är nyttjandet av begreppet *kultur*. Hon har valt att använda sig av Orvar Löfgrens (1982) definition vilket inkluderar två aspekter som grundar sig i bärare och byggare av kulturen. Waldén väljer att använda sig av tre formulerade kulturer: *teknikkultur*, *manskultur* och *kvinnokultur*. Hon gör en noggrann redogörelse för varje kultur och jag kommer här främst fokusera på de sistnämnda (manskultur och kvinnokultur). Inom *teknikkulturen* finns en mentalitet som råder och dominerar den västerländska kulturen, vilken är starkt kopplat till samhällets teknik och teknikutveckling. För att tydliggöra sitt resonemang väljer Waldén att använda sig av Lewis Mumford och Carolyn Merchants teser om teknikens utveckling. Mumford menar att den tekniska kulturen kräver förändring i det mentala hos människorna, vilket exempelvis inkluderar tidsuppfattning och arbetsrollen. Istället för att se sig själv som person blir du via maskinernas roll en funktion. Vidare berörs vilket bud maskinen förmedlar. ”*Maskinen frigör tid och energi [...]*” (Waldén 1990:16). Resultatet av Mumfords resonemang, att han omedvetet kodar maskinens bud som manligt, vilket Waldén menar resulterar i att hemarbetet kodas som kvinnligt och är *människans bud*. Denna distinktion mellan buden öppnar upp för vissa frågeställningar som enligt Waldén, Mumford omedvetet väcker, exempelvis: ”*Män och kvinnor delar samma industriella kultur- men delar de samma tekniska mentalitet?*” (Waldén 1990:17). Anledningen till att jag tar med den tekniska aspekten är att jag tydligt vill framhäva den omedvetna kodningen av människan som man och visa kontrasten till människans bud som kodats som kvinnligt arbete. Jag vill redan här inflika viss källkritik då Waldéns text är cirka 25 år gammal. Dock anser jag hennes resonemang angående de olika buden fortfarande centrala, men delen som berör teknisk mentalitet kanske har idag förändrats.

När det gäller könskulturerna grundar sig definitionerna i ”*[...]de organisationsformer, värde system och förhållningssätt som utvecklats inom mans- respektive kvinnodominerande*

arbetsområden” (Waldén 1990:19). Hon talar här om problematiken kring begreppen och att begreppet *kvinnokultur* inte gått oklanderligt genom historiens kvinnoforskning. Waldén talar även om att *könskulturerna* inte är fasta, utan att det ständigt sker en särskiljning mellan biologiskt, socialt och samhälleligt kön. Dock gör hon en avgränsning här och fokuserar på att de arbetskulturer som råder domineras av endera könet. ”[...] *vård av människor och människors närmiljö varit kvinnors område, uppbyggandet och upprätthållandet av kollektivet- samhället, institutionerna, staten- mäns uppgift*” (Waldén 1990:19). Vidare tar Waldén upp litteratur som berör problematiken kring varför kvinnor anses mindre värda än män. I detta sammanhang applicerar Waldén *Ortners universella lag* vilken beskriver skillnaden mellan natur och kultur. Enligt Ortners ligger naturen närmare kvinnan och kulturen närmare mannen. Denna särskiljning grundar sig i tre olika nivåer- den fysiska, samhälleliga och den psykiska. Gemensamt för nivåerna är att kvinnans kropp, position och psyke uppfattas ligga närmare naturen vilket i kort är motsatt till mäns som ligger närmare kulturen. Det problematiska här är att kvinnan enligt Waldén intar en mittemellan position mellan natur och kultur. Som ett resultat av att kvinnan ”börjar”, mannen ”tar över” och ”slutför” produkten.

3.1.3. Könsskillnadens estetik? (2007)

I avhandling *Könsskillnadens estetik?* utgår Johanna Rosenqvist från ett konstvetenskapligt, genusteoretiskt och kultursociologiskt perspektiv och undersöker hemslöjden som verk och verksamhet. Det ska redan här nämnas att även Rosenqvist likt Waldén applicerar Ortners teori om *manskultur* och *kvinnokultur*. Rosenqvist menar att hemslöjden var en natursyssla för kvinnorna. En syssla som enligt normen är underlägsen den kulturnorm som råder i samhället. Hon problematiserar begrepp som *konst*, *hemslöjd* och *hantverk* och gör ett försök till att ge svar på ”*Vad har förändrats inom den svenska Hemslöjden, grundat i en jämförelse mellan 1920-tal och 1990-tal, och vad har förändrats i synen på vad hemslöjden är eller bör vara?*” (Rosenqvist 2007:12). Tidigt in i avhandlingen ger Rosenqvist motiv till varför hon valt att nyttja genusperspektiv. Hon menar att via detta utgångsläge kan se hemslöjden med andra ögon. Exempelvis ser hon hemslöjden som historisk betydelsefull, estetisk intressant och ”[...] *en utmaning av gränser och kategoriseringar.*” (Rosenqvist 2007:13). Det är just därför valet av denna avhandling är relevant. Att via avstamp i genusteorier öppna upp för fler infallsvinklar.

En frustration som genomsyrar avhandlingen är värderingen av hemslöjd. Att den ständigt anses minder värd jämfört med exempelvis konst. ”*När är textila verk hemslöjd och när framstår de som konst?*” (Rosenqvist 2007:175). Rosenqvist utgår i detta resonemang från Cornells försök till att värdera en matta. Hon menar här att Cornells värderingsformulering av trasmattan är något missvisande då en jämförelse av bildkonst sker. Hon poängterar även missvisandet i skrivandet då formuleringen kanske omedvetet associeras med ”[...] *naturens ordning och underordning.*” (Rosenqvist 2007:36). Vidare menar Rosenqvist att det finns olika normer inom hemslöjd och konst. Kvinna framställs oftare som traditionsbärande jämfört med mannen som utstrålar en romantisk konstnärsroll: ”[...] *att könet på den som gör*

något spelar roll för möjligheterna att uttrycka sig och att bli sedd.” (Rosenqvist 2007:177). Hon menar här att det råder en hierarki mellan könen då det finns oskrivna normer kring vem som får möjligheterna att uttrycka sig och blir sedd.

3.1.4. Traditionens estetik (2007)

Likt Rosenqvist tar Charlotte Hyltén-Cavallius upp kvinnans traderande roll inom hemslöjden. Att det ”mjuka” (textilt) definieras som kvinnligt och det ”hårda” (trä och metall) som manligt. En viktig aspekt i detta resonemang är den hemslöjdsutredningen som gjordes 1977 då uppdelning mellan ”mjuk” respektive ”hårdslöjd” genomfördes. Uppdelning mellan hantverken resulterade i en uppdelning mellan könen som än idag avspeglas. Sett till dagens hemslöjdskonsulenter är det ett fåtal kvinnor som är hårdkonsulenter, och ingen man som är mjukkonsulent. Detta kan enligt Hyletén-Cavallius vara ett resultat av att textilen innehaft en starkare koppling till det feminina. (Hyltén-Cavallius 2007). Då hennes resultat avspeglar att det råder uppdelning mellan hantverken kopplat till könen stärker det motivet till att beröra hennes forskning.

3.1.5. Fruars makt och omakt (2005)

Catarina Lundström har i sin avhandling *Fruars makt och omakt kön, klass och kulturarv 1900-1940* tittat på makthierarkin mellan kvinnor och män under 1900-talets början. Hon redogör för vad som anses som elit och utgår från en maktutredning som definierar maktblocken som två, politisk –och ekonomisk makt. Dock menar Lundström att man inom maktforskningen inte berör könsperspektivet. Allt för ofta utesluter man maktdominansen män haft över kvinnor och bortser därför från att beröra kvinnor som besuttit maktpositioner. Avståndstagande från könsperspektivet och kopplingen mellan makt och män har resulterat i att situationen många gånger anses som självklar. Det som är möjligt att avläsa är att kvinnorna haft en socialfunktion inom maktsfären. *”Kvinnor hade en roll som förmedlare av kontakter mellan män, som medium för upprätthållande av sociala relationer samt som en slags tolk mellan den professionella och den privata världen.”* (Lundström 2005:13). En viktig aspekt, som berörts tidigare i denna studie är platstagandet i det offentliga- och privata rummet. Lundström utgår från Jürgen Habermas uppdelning. Habermas gör en förgrening inom det privata som består av social –och intimsfär. Den förstnämnde inkluderar produktion och marknad, och den andra det familjära och känslorna. En tendens som uppkom under 1700-talets andra hälft är uppdelningen av manligt och kvinnligt sett till yrken och verksamheter. Där den kvinnliga *”[...]idealbilden symboliserades ofta av en ”husets ängel”, en kärleksfull och vårdande gestalt som tillskrevs förmågan att mildra den hårda och offentliga manliga världen.”* (Lundström 2005:17). Vidare kritiserar Lundström det faktum att sfärerna varit så strikt uppdelade. Enligt genusforskare bör man se förhållandet mellan privat och offentlig som ideologiska förhållningssätt istället för fasta normer. Lundström pekar här på ett flertal forskningsprojekt som påvisar att kvinnan intagit en större roll i det offentliga rummet än vad som oftast framställs.

3.2. Genomförande

Jag har intervjuat tre manliga textilahantverkare: Jan, Ivar och Lars. Alla utövare har godkänt att de i uppsatsen tituleras vid förnamn. Först kommer en kort presentation av varje informant ske för att ge läsaren en tydlig inblick i varför dessa utövare är betydelsefulla för studiens resultat. Efter detta kommer de teman som analysen gav att presenteras. Intervjuerna spelades in för att sedan transkriberas. Som nämnt under metod och metodval har visst material redigerats då frågorna och ämnena som berördes under intervjutillfället behandlade aspekter som ligger utanför uppsatsens frågeställningar och syfte.

3.2.1. Ivar: Informant 1

Intervjun genomfördes den 13 april 2015 på kulturhuset i Stockholm

Ivar har verkat i det textila materialet och dess tekniker så länge han kan minnas. Det var hans farmor som inspirerade honom till att sticka. Syftet var att lära hans syster, men Ivar var mer intresserad vilket resulterade i att farmor fann det roligt att lära ut. Sedan fem år tillbaka arbetar Ivar heltid med stickning. Han bedriver i kurser, skriver blogg och jobbar i stickaffär på söder i Stockholm. Han redogör i ett tidigt stadi under intervjun att hans område är stickning. Han har testat på en mängd olika tekniker och vill exempelvis bli bättre på att sy. Men han föredrar att arbeta med händerna framför maskin. Ivar har även ett stort intresse för mönster inom stickning och i mån om tid ritar han sina egna.

3.2.2. Jan: Informant 2

Intervjun genomfördes den 14 april 2015 i Jans lägenhet i Stockholm

Jan fick lära sig att sticka av sin farmor. Då hans mor var sjuk när han var liten, spenderade han mycket tid ute på Möja i Stockholms skärgård. Redan vid 7/8 års ålder började han spinna i ull och det var under denna tid hans intresse för att arbeta med händerna upptäcktes. Efter realskolan började Jan på en båtbyggarskola som sedan resulterade i fortsatta studier som träslöjdlärare i Linköping. Från 1962 till 1980 arbetade han som slöjdlärare för att sedan börja som hemslöjdskonsulent 1980. Hans tid som hemslöjdskonsulent innebar en mängd olika arbetsuppgifter och han agerade även själv som kursledare för vissa träkurser. Under dessa arbetsår har textilen alltid varit närvarande, och han medger att om han fått välja idag kanske han skulle valt att arbeta professionellt inom det textila. Idag är han passionerad och praktiserar dagligen i det textila, främst inom stickning.

3.2.3. Lars: Informant 3

Intervjun genomfördes på Lars bageri Nolbygård i Alingsås den 28 april 2015

Lars har arbetat i textila tekniker och material sedan han var 15 år, och det var hans mor som först lärde honom att sticka. Han har under åren studerat på en rad olika folkhögskolor och

konstskolor med inriktning textilt. Lars huvudsakliga textila fokus har varit vävtekniken gobeläng. Under den textila tiden fann han skapandet och kreativiteten väldigt starkt och arbetade även inom skulptering. Efter tiden på folkhögskola sökte han till HDK (Högskolan för design och konsthantverk) men kom tyvärr inte in vilket resulterade i att det textila förblev liggande. Dock känner han fortfarande en enorm attraktion till det textila materialet och dess tekniker, men han praktiserar inte i dagsläget. Idag arbetar Lars som surdegsbagare som han själv anser är en utveckling av det kreativa som han uppnådde via textilen. Utöver vävning har Lars ett brinnande intresse för stickning och sy, men bildvävningen är det som varit mest centralt under hans textila period.

3.3. Resultat

3.3.1. Första kontakten med det textila

Gemensamt för informanterna är att alla tre har inspirerats och lärt sig av en närstående familjemedlem. Ivar beskriver att en av anledningarna till varför farmor visade stickning var för att lära hans syster

”[...] fick lära mig grunderna av farmor när jag var 5 år ungefär. Farmor skulle egentligen visa min syster som är 2 år äldre, men det var jag som blev intresserad och sen var jag fast”
(Informant 1 Ivar 2015).

Jan beskriver

”Runt 7-8 år var jag när jag började spinna. Ull var det materialet vi jobbade i. Mormor bodde i köket och hade vävstolen där. Mormor var den som inspirerade mig och lät mig hålla på. Hon försökte lära mig och jag var nyfiken” (Informant 2 Jan 2015).

Lars kommer inte exakt ihåg när han började med det textila. Han minns det som sent, att han var i tidiga tonåren och inte ett litet barn.

”Jag kommer inte riktigt ihåg när jag började, men det började med att jag ville lära mig att sticka. Jag var nog runt 12-13 år, eller kanske 15 år. Ja det var mamma som lärde mig sticka och hon stickade ju vantar, och sen blev det många tröjor” (Informant 3 Lars 2015).

Det som är möjligt att utläsa från informanternas berättelser om deras första kontakt med det textila materialet och dess tekniker, är att alla inspirerats av kvinnor. Deras beskrivningar om första mötet med materialet och dess tekniker är starkt kopplade till den som lärde dem. Det

som även återges är deras egen nyfikenhet och intresse för att lära sig. Vilket under utlärningsprocess avspeglades och inspirerade familjemedlemmen att lära ut.

3.3.2. Attraktionen till textilens olika material och tekniker

Under intervjun ville jag försöka förstå vad det var som skapade den första attraktionen till det textila materialet och dess tekniker. Då det i exempelvis Ivars fall var meningen att lära hans syster, måste det textila materialet kommunicerat väl med Ivar då det var han som fångades och inte hans syster.

”Jag tror...det var väl skapandet helt enkelt, att man såg något växa fram samtidigt som gjorde det. Farmor var väldigt produktiv så jag fick se väldigt mycket vad man kunde göra och det har varit till stor fördel” (Informant 1 2015)

Till skillnad från Ivar beskriver Lars det som

”Det var nog det praktiska, att kunna sticka en tröja. Och kul att hålla på med händerna. Jag är ju praktiskt lagd. Vad heter det?...kreativ. Det ena gav det andra och sen började jag sy. Jag sydde massor av byxor och västar för att kunna klä mig.” (Informant 3 2015)

Jan ger inte en klar redogörelse för varför han drogs till det textila. Han beskriver den textila början mer som ett led i att hjälpa mormor, då hon bytte tjänster med fiskare och folk som bodde ute på Möja. En fråga som jag ställde i detta sammanhang angående attraktionen till det textila, är om informanterna har syskon och om även de drogs till det textila.

”Ja jag har två syskon, och mina syskon har inte riktigt det intresset, min syster är intresserad av stickning och sömnad men mina två bröder var inte intresserade utav hantverk” (Informant 2 Jan 2015)

På frågan om syskonen umgicks lika mycket med mormor blev svaret

” Nej, det var bara jag som umgicks med mormor och det var ute på Möja ” (Informant Jan 2. 2015)

Alla tre informanter har beskrivit på likartade sett om varför det fann det textila attraktivt. De tre nyckelord som återkom under intervjuerna var praktiskt, skapande och kreativitet. När analys av intervjuerna genomfördes bars dessa begrepp med för att förtydliga varför utövarna

fann det textila materialet attraktivt. I Ivars och Lars beskrivning framgår det att det till en början var det praktiska och skapandet som gjorde att de kände attraktion till det textila, men att det gradvis utvecklades till en kreativ syssla. Jans återblick på attraktionen till det textila är jämförbar med de nämndas, då det till en början var ett praktiskt verktyg till att hjälpa mormor med att laga nät ute på Möja.

I den första delen av resultatet (*första kontakten med det textila*) beskriver informanterna familjemedlemmars närvarande som en anledning till att de kom i kontakt med det textila. En intressant aspekt är att liknande resonemang går att föra när det gäller attraktionen. Att familjemedlemmens kunskap och inspiration gjorde att de fann det textila attraktivt. Under denna del av intervjun frågade jag även två av informanterna om deras syskon praktiserar eller praktiserat i det textila. Grunden till att jag berörde detta var att jag ville få ytterligare kunskap om familjemedlemmens betydelse för attraktionen till det textila. I Jans fall var det endast han av tre syskon som umgicks med mormor, vilket han beskriver som motiv till att han fann det textila attraktivt. Ivars syster var närvarande men kände inte på liknade sätt då Ivar visade ett större intresse.

Med detta sagt vill jag framhäva att materialet under den textila starten var sekundärt, och istället framhäva vikten av förebildernas kunskap och vilja att lära ut. Att det i grunden för dessa tre informanter handlade om att lära sig något nytt. Ett exempel på materialets sekundära betydelse framgick när jag frågade Lars om han arbetat i trä och om han skulle kunnat känt liknande attraktion som till det textila

”Skulle nog kunna byts ut. Intressant material och det luktar gott. Textilen luktar inte riktigt så gott. Måleri luktar lite starkt. När man har täljt har det varit lite kul. Men det känns som att det textila har passat mig väldigt bra. Det långsamma, som i en väv exempelvis. Det är häftigt när det växer” (Informant 3 Lars. 2015).

Under diskussionsdelen kommer jag att beröra detta djupare, kommunikationen mellan hantverkare och material samt tydliggöra mitt resonemang angående materialets sekundära betydelse.

3.3.3. Förebilder

I styckena ovan har informanternas förebilder berörts. Alla tre framhäver mormor, farmor och mor som tydliga förebilder och inspirationskällor till ett fortsatt intresse inom det textila. Dock ville jag få djupare förståelse om deras förebilder då den textila starten präglats av kvinnor. Har informanternas textila karriär endast präglats av kvinnliga förebilder?

Ivar är väldigt angelägen om att beskriva vikten av hans förebilder

”Ja oja! Det finns en skotts designer som heter Alice Starmore hon är min favorit. Hon började skriva böcker på 80-talet. Fantastiska färger och formseende, och tar fram egna garner. Sen finns det två danskor. Marianne Isager och Hanne Falkenberg, de är väldigt skickliga och egensinande, de har sin egen stil. De har så roliga konstruktioner, väldigt genomtänkta med sina mönster” (Informant 1 Ivar. 2015)

Jan är mer eftertänksam när frågan om förebilder berörs

”Ja asså. Elsa Gullberg. Hon var en stor idol när jag gick på båtbyggarskolan, hon är textilformgivare. Hon formgav väldigt många textilier. Jag vet inte om jag har tänkt på så mycket att jag har förebilder. Min mormor var min första idol, hon var väldigt duktig på att inspirera. Sen kom man ju i kontakt med olika textilkonstnärer som Elisabeth som jobbar på nordiska museet. Så det finns säkert många andra som lurat mig.” (Informant 2 Jan. 2015)

Lars tar upp sin mor igen när frågan om förebilder tas upp, när jag ställer frågan om han har några fler förebilder uppkommer några

”Ja det var ju hon(mor) som lärde mig [...].”

”Ingalill Sjöblom i Borås var en stor inspirationskälla. Hans Krondahl, vet inte om han var så mycket till inspiration, men han gjorde ju härliga grejor och så var han man [...]. Elsa Agelii var ju inspiration också. Hon hade ett väldigt feminint uttryck, ganska politiska, feministiska. Jag har ju aldrig varit politisk, mer kul.” (Informant 3 Lars. 2015)

Det som framgår av berättelser ovan är att alla tre informanter präglats av kvinnliga förebilder. Lars nämner en man, men här handlade det mer om *att han var man* än inspiration till det textila uttrycket.

3.4.4. Manligt, omanligt och textilens kön

Denna studies frågeställningar utgår från hur det är att vara man i en textilkontext. Varandet som beskrivits innehar en komplex mening, och är ett försök till att förstå de könsstrukturer som råder inom olika textila kontexter. Motivet till att undersöka informanternas bild av manligt, omanligt och om textilen innehar något kön, är att jag känner en personlig tveksamhet inför den textila kontexten. För att tydliggöra frågan angående könsroller och maskulinitet började jag med att beskriva kort bakgrunden till varför jag berör detta ämne.

Ivar tvekade när jag berörde frågan om textilens kön

”Nej jag tycker inte att textilen har något kön! Det är knappt så att jag förstår frågan, det är ett så pass främmande sett att se det på” [...]

”Men om man tänker historiskt är det ju män som hållit på med textilt väldigt mycket.”
(Informant 1 Ivar 2015)

I detta sammanhang tar jag upp Svenssons & Waldén (2005) resonemang, att grundproblematiken inte ligger i textilens könskodning utan vilken status den speglar i samhället. På detta kommenterar Ivar

”Det är lite som matlagning, så fort en man lagar mat blir det lite högre status.” (Informant 1 Ivar 2015)

Ivar beskriver vidare

”Ja det finns folk som tycker att man inte ska hålla på med stickning. Eller mer ifrågasätter. Men det är inte alls typiskt. Men en fråga jag fått är; Varför håller du på med något som är så omanligt? Den frågan har jag fått!” (Informant 1 Ivar. 2015)

Jan förstår inte riktigt frågan angående textilens kön. Men när jag frågar om han anser att den är mer feminin svarar han

”[...] men det är klart generellt ligger det textila arbete sen långt tillbaka på kvinnans uppgift. Men det har förändrats en del på de senare åren. Och tvärtom, att det är fler kvinnor som ägnar sig åt trähantverk”. (Informant 2 Jan 2015)

När jag frågar Jan varför han tror att det inte finns några manliga hemslöjds konsulenter med inriktningen textilt svara han

”Jag vet inte om det finns några manliga textillärare heller, men däremot finns det ju en del kvinnliga träslöjds lärare. Jag vet inte om man ska lägga krut på att förändra världen på det viset. Det är väl så naturligt det blir bara.” (Informant 2 Jan 2015)

När Lars beskriver sin textila studietid framgår det att han var den enda mannen i klassen. På detta frågar jag om han fick höra något av folk utifrån, att det var exempelvis omanligt

”Folk tyckte nog mer det var häftigt. Jag har aldrig känt mig dum eller så. Inte när det gäller sånt. När det gäller att prata kan jag bli tyst och så, då i alla fall men när det gäller att klumpa mig eller så, så har det aldrig stört mig. Så jag var nog ganska trygg i den rollen liksom.” (Informant 3 Lars. 2015).

”Nae jag har aldrig känt att det varit omanligt. I sådant fall vill jag nog vara lite omanlig [...].” (Informant 3 Lars. 2015)

Under tillfället när vi talar manligt och omanligt berättar Lars två anekdoter

”Jag kan säga en sak apropå att jag är man. När jag var uppe i Borlänge på en restaurang skulle jag sticka en tröja till min bror och så stickade jag efter maten. Personalen gick runt och tittade, och det slutade med att vi blev utkörda. Så det vara bara att gå, det passade väl sig inte att se en kille sitta och sticka.” (Informant 3 Lars 2015)

”Även när vi åkte buss ner till Pakistan satt jag och stickade på bussen. Då vid gränskontrollen var det en vakt som viftade med händerna som om jag skulle vara kastrerad eller homosexuell. Det är väl dom gångerna jag utsatts för begreppet omanligt, men annars har det nog aldrig varit så.” (Informant 3 Lars. 2015)

När jag tar upp frågan angående det textila könet blir reaktionen liknande Jans. Han har inte riktigt tänkt på det sättet

”Om man tittar på synen på det är det ju feminint. Men inte annars och för mig har inte textilen något kön. Det är ju jag som person som gillar det här mjuka eller arbetssättet och så är det praktiskt att ta med sig.” (Informant 3 Lars 2015).

Här framgår det tydligt att det är människor utanför den textila kontexten som kodar det som feminint samt att han personligen inte reflekterar eller anser det som feminint.

3.5.5. Gränsöverskridande

Gränsöverskridande är ett återkommande begrepp i denna studie. En av frågeställningarna grundar sig i om de manliga textila utövarna reflekterat över om deras val av hantverk är gränsöverskridande. Då begreppet omedvetet väcker värdering i valet av hantverket valde jag att ta upp ämne sist. Anledningen till detta var att inte påverka informanterna tidigt. Om begreppet hade berörts tidigare kanske deras svar på de övriga frågorna färgats.

När jag frågar Ivar om han anser det gränsöverskridande svara han

”Nja ja. Jag märker att andra tycker att det är gränsöverskridande. Men vad ska jag säga. För mig är det ju så normalt! Men det är klart om jag tänker på det är det gränsöverskridande” (Informant 1 Ivar. 2015)

I detta skede slår det mig då att det är människor, likt jag själv som anser det gränsöverskridande. Men enligt han själv är det inte det

”Nae det är inte medvetet från min sida. Jag kan förstå att det uppfattas som gränsöverskridande och jag hoppas att det är positivt. Jag gör det inte för att demonstrera eller bevisa något, det finns ju inget manifest bakom. Det vet jag inte om andra gör, men det spelar ju ingen roll för mig var man har för anledning till att handarbete. Men...jag kan väl hoppas och jag tycker det hade varit bra om det inte skulle ses som gränsöverskridande”
(Informant 1 Ivar. 2015)

Jan är inne på liknade spår som Ivar och beskriver det som

”Ja du, nej jag tycker inte att det är något gränsöverskridande. Jag tycker, att är det en man som vill jobba i textilt så är det väl så och helt naturligt, tycker jag. Det ska inte finnas några gränser för det. Så tycker jag väl just nu, sen är det väl inte så.” (Informant 2 Jan. 2015)

Det som framgår av svaren i frågan om gränsöverskridande är att informanterna själva inte anser deras val av hantverk som gränsöverskridande. Istället beskriver det faktum att människor utifrån kanske värderar det annorlunda och uttalar deras hantverkstillhörighet som gränsöverskirande. Informanterna uttalar även irrelevansen i frågan om gränsöverskridande och önskar att det inte skulle finnas några gränser för vad som anses som feminint och maskulint hantverk. Det bör nämnas att jag innan genomförandet av intervjuerna reflekterade över begreppet gränsöverskridande. Då jag som författare uttalar och vidrör begreppet formuleras omedvetet en normbild av att textilen är feminin. Därför har jag nyttjat begreppet varsamt. Dock anser jag att de svar som gavs under diskussionen angående gränsöverskridande är relevant för studiens utgångspunkt, då en av frågeställningarna utgår från begreppet.

4. Diskussion och slutsats

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur det är att vara man i en textilkontext. Forskningsfrågorna som formulerats utgår från önskan om att nå utövarnas egna reflektioner angående om de anser det gränsöverskridande att praktisera inom det textila. En rödtråd som genomsyrat studien är belysningen av de könsmonster som avspeglas inom den textila kontexten. Tanken har varit att via litteratur och djupintervjuer med manliga textilhantverkare belysa varför textilens material och tekniker kommit att betraktas som mer feminint än maskulint genom historien och i nutid. Som en kontrast till den litteratur som behandlar textilens feminina kodning, har litteratur och teorier som handlar om maskulinitetsforskning lyfts fram. För att tydliggöra diskussionen har jag valt att använda de ämnen som formulerades till intervjuerna som rubriker.

4.1. Kommunikationen mellan hantverkare och materialet

Första kontakten med hantverket beskriver informanterna som en betydelsefull anledning till att praktisera inom det textila. Utövarnas förebilder lyfts fram och gemensamt för alla tre är att de till en början inspirerats och lärt sig av en närstående kvinnlig familjemedlem. I detta sammanhang är det möjligt att tala om kommunikationen som uppstår i en hantverkskontext. Jag skulle här vilja lyfta in Silvéns (2004) tankar om kommunikationen mellan det materiella och det praktiska. Silvén (2004) menar att kommunikationen inom en hantverkskontext inte enbart behöver vara envägs, utan materialet kan också kommunicera. Hon talar om makt kopplat till materialet, vilket bygger på villkor som skapar och skapas av människor. Dock behöver det materiella inte enbart inbringa makt utan kan även skapa möjligheter när kroppens längd inte förmår att nå längre (Silvén 2004). Applicerar vi denna tes på utövarnas berättelser om kommunikationen uppstår viss problematik då Svensson & Waldén (2005) menar att textilen är feminint kodad och skulle haft högre status om den var manligt kodad. En angelägen fråga blir här: *Under vilka omständigheter tillskrivs ett hantverk ett visst kön?* Under intervjuerna behandlades ämnet attraktionen till det textila. Begreppet attraktion kan i detta avseende användas som synonym till kommunikation, vilket under intervjuerna resulterade i tre begrepp: *kreativitet*, *skapande* och *praktiskt*. Det är följaktligen dessa kommunikations begrepp som uppstår inom den textila kontexten enligt informanterna. Här vidrörs ingenting som pekar på att textilen skulle vara maskulin eller feminin. Utan här talas det om neutrala begrepp, sett till maskulint och feminint. Det är även möjligt att säga att den kommunikation som uppstår mellan informanterna och textilen inte är envägs, då begreppen inringar ett samspel mellan hantverkaren och materialet. Informanterna beskriver även irrelevansen i att koda textilen och att den för dem inte innehar något kön.

4.2. Kodning av manligt och omanligt

För att tydliggöra diskussionen är det relevant att lyfta in Nilsson. Enligt Nilsson (1999) kan inget antagande ske kring manlighet om inte en existerande föreställning finns om vad manligt är. Av den litteratur som berörts i denna studie är det ingen som påstår att textilen är

omanlig eller *inte* innehar ett manligt kön. Dock framgår det att den textila arenan varit starkt kopplad till kvinnans domän och att män besuttit maktpositioner som resulterat i kvinnors underlägsenhet och via detta sänkt textilens status. Denna teori om kodning av manlighet grundar sig följaktligen i människors interaktion med ett ting eller en syssla. Detta medför, som informanterna beskriver, att människor utanför den textila kontexten kodar den som omanlig och feminin. Men för informanterna själva finns inget behov av att koda den som manlig, omanlig eller feminin. Frågor som väcks genom dessa antaganden är: *Behöver en kodning av textilen som manlig ske? Vem har kodat textilen som feminin?* Eller omvänt; *vem har inte kodat textilen som maskulin?*

4.3. Kodning av gränsöverskridande

Ett ämne som varit centralt i denna studie är om de manliga textilhantverkare ser sitt val av hantverk som gränsöverskridande. I studien har problematiken berörts att jag som författare vidrör begreppet, vilket omedvetet gör det gränsöverskridande att praktisera i textilt om man är man. En viktig fråga blir här: *varifrån kommer min underliggande värdering angående gränsöverskridandet inom det textila?* Ett svarsalternativ kan vara de kommer ifrån de processer som skapat de manliga ideal som råder. Lorentzen & Ekenstam (2006) talar om manlighetsbegreppets uppkomst och för en tes angående omanligt. En viktig aspekt i deras resonemang är att fenomenet manlighet skapas främst emellan män och olika mansgrupper. Omanlighetsbegreppets ursprung bygger på konstruktioner som skapades för att uppnå en kontrastbild till den stereotypa manligheten (Lorentzen & Ekenstam 2006). Informanterna anser det inte som omanligt att vara i en textilkontext, dock har de erfart att människor utifrån kommenterat och definierat det som omanligt. Detta bevisar åter att det är människor utifrån som kodar den textila praktiken som avvikande och omanlig.

Norberg (2005) talar om problematiken när den manliga kulturen tar plats på en annars kvinnodominerande arbetsplats. Om vi i detta avsnitt omformulerar arbetsplats till textilkontext är det möjligt att utgå från Norbergs teori. Som nämnt har och är den textila arenan starkt förknippad med kvinnor, vilket resulterar i att liknande könskulturproblematik uppstår inom den textila kontexten likt den Norberg (2005) talar om. Tre centrala begrepp i Norbergs (2005) avhandling är begränsningar, möjligheter och villkor. Tillämpar vi dessa begrepp på informanternas bild av den textila kontexten uppstår ingen problematik då informanterna känner sig bekväma i den textila kontexten och inte upplever den som gränsöverskridande. Detta resulterar i att utövarna inte känner av några begränsningar utan istället ser möjligheter i sitt textila utövande. Dock råder villkor inom den textila kontexten, inte nödvändigtvis skapat av hantverkarna själva. Men människor i och utanför den textilakontexten har under historien skapat och tillskrivit villkor- sett till manligt respektive kvinnligt- om vem som förväntas praktisera inom det textila.

4.4. Textilens könskodning

Av den litteratur som presenterats i denna studie är det möjligt att fastslå att textilen är starkt kopplad till det feminina. Marklund (2004) talar om problematiken kring att mäns status och representanter för ett kön sällan beaktas. Han menar att mannen framstår allt för ofta som den ledande gestalten och kvinnan som avvikare. I detta avseende blir det snarare en fråga om materialets kön- textilt, och hur statusen kring detta avspeglas i samhället. Likt Marklunds (2004) tankar angående kvinnor respektive mäns kön är det här möjligt att tala om trä respektive textilt kön. När informanterna fick frågan om de anser att textilen innehar ett kön blev svaret nej. För informanterna själva innehar inte textilen ett kön, utan åter speglas den historiska bilden och människors interaktion på att textilen innehar ett kvinnligt kön. En intressant aspekt i detta sammanhang är att Marklunds tes om status och representanter avspeglas även inom den textila kontexten. Dock råder en omvänd situation då kvinnan i detta avseende anses som den ledande gestalten och mannen som avvikare. Inom ramen för denna diskussion beaktas sällan träets kön, utan det talas snarare om en manlig hantverkskultur som genom historien stått över det textila. Det är även möjligt att tala om den underliggande värderingen hos mig som författare. Att när jag talar om textilens kön och om gränsöverskridande tillskriver jag omedvetet kvinnan som den ledande gestalten inom den textila arenan. Detta medför att jag, utan att reflektera över det, tillskriver informanterna och de manliga textila hantverkarna som avvikare.

4.5. Textilens tillhörighet

För att förstärka stringensen i diskussionen anser jag det relevant att beröra skråväsendet, då denna verksamhet gjort markanta avtryck på dagens syn på textiltillhörighet. Både Waldén (1990) och Palmsköld (2011) tar upp skråväsendet som ett resultat av kvinnans underlägsenhet inom hantverkskontexten då det var männens domän. Fram till 1800-talet, då skråväsendet dog ut var det textila hantverket kopplat till männen och var då även en högt ansedd och betald profession. När kvinnan sedermera tog över, efter att ha övat upp hantverksskicklighet i hemmet, sjönk den textila statusen och omdefinierades till hantverk. ”Från betald, professionell manlig ”kultur” till under- eller obetald, ”outbildad” kvinnlig ”natur [...]”. (Waldén 1990 s.37). Återigen speglas makthierarkin av att det män gjorde värderades högre. Rosenqvist (2007) är inne på liknande spår och talar, likt Waldén om att natur har ansetts ligga närmare kvinnan och kultur närmare mannen, samt distinktionen mellan begreppen konst och hantverk.

4.6. Makt och omakt

Makt är ett återkommande begrepp i studien. Inte nödvändigtvis uttryckt, men ett underliggande begrepp som genomsyrar mycket av diskussionen angående manligt och kvinnligt platstagande i det offentliga rummet. Lundström (2005) menar att könsperspektivet många gånger utesluts när det handlar om maktdiskussionen. Detta avståndstagande från könsperspektivet har lett till att mäns överordning blivit den norm som råder samt lett till att de maktpositioner kvinnor hade aldrig berörts. I studien har jag även tagit upp platstagandet i det privata- och offentliga rummet, vilket Lundström menar borde ses som ideologiska

företeelser istället för fasta normer. Med detta sagt menar Lundström att kvinnan många gånger hade en större plats i det offentliga rummet än vad som brukar presenteras. Återgår vi till skråväsendet är det i denna kontext svårt att säga annat än att kvinnan var underlägsen mannen, då han vid denna tid monopoliserade marknaden och förbjöd henne att arbeta i textil (Waldén 1990).

Av de maskulinitetsteorier som presenterats i denna studie är det möjligt att fastslå att det gemensamma begreppet är interaktion. För att något ska kodas som manligt, omanligt eller gränsöverskridande kräver sammanhanget att människor i eller utanför den rådande kontexten kodar det som normalt eller avvikande. I detta sammanhang har det varit frågan om varandet i en textilkontext och om de manliga textilhantverkarna reflekterat över om deras val av hantverk är gränsöverskridande. Intervjuerna som genomförts berörde även begreppen manligt och omanligt, och om utövarna anser det omanligt att praktisera inom det textila. Den slutsats som är möjlig att dra, är att de manliga textilhantverkarna inte anser det gränsöverskridande och omanligt. Dock beskriver informanterna att de erfarit att människor yttrat att deras val av hantverk är omanligt. De beskriver även att de råder en allmän bild av att textilen är starkare kopplat till det feminina och därigenom kodar det som gränsöverskridande.

En ytterligare slutsats som kan dras är att jag som författare kodat den manliga textilpraktiken som gränsöverskridande och omanlig genom hela studien. Omedvetet har detta skett då jag själv känner mig hämmad inför den textila kontexten. Dock har detta resulterat i en större förståelse kring hur det är att vara man i en textilkontext samt möjligen besvarat varifrån min personliga tveksamhet inför den textila kontexten kommer ifrån.

Avslutningsvis är det möjligt att konstatera att mycket grundar sig i maktbalansen mellan kvinnor och män. Att det inte är själva hantverket, textilt och trä, som är den grundläggande faktorn till att hantverken värderas olika. Från skråväsendets start på 1600-talet fram till nutid kvarstår textilens underlägsenhet. Vilket går att avläsa i kulturarvsdiskussionen som både Palmsköld (2011) och Svensson & Waldén (2005) för. Palmsköld nämner att den traditionella hantverks- och handlingsburna kunskapen associeras med män då deras verksamheter oftast ansågs som norm. Svensson & Waldén menar att det ”hårda” kulturarvet än idag värderas högre än det ”mjuka”.

5. Sammanfattning

Studien har som utgångspunkt att belysa de könsmönster som avspeglas inom det textila hantverket. Syfte bottnar i att undersöka hur det är att vara man i en textilkontext samt undersöka om de manliga textilutövarna reflekterar över om deras val av hantverk är gränsöverskridande. Metoden för studien har varit kvalitativa djupintervjuer, där tre manliga textilhantverkare har intervjuas. Då utövarnas egen uppfattning och världsbild om uppsatsämnet varit intressant har den fenomenologiska analysinriktningen tillämpats.

Idén till uppsatsämne uppkom under en praktisk delkurs i vävning. Mitt i den textilaprocessen började viss tveksamhet gro och jag upplevde mig hämmad inför uppgiften. Jag började reflektera över normaliteter inom olika hantverkskontexter och ställde mig frågor som: *varför känner jag mig obekvämt i en textilkontext? Bottnar min hämning i den norm som råder inom det textila hantverket?* En bärande utgångspunkt i den problemformulering som presenteras är att det råder en uppdelning mellan könen kopplat till hantverket. Svensson & Waldén (2005) beskriver tydligt att textilen innehar en feminin kodning samt att den skulle haft högre status om den var manligt kodad. De berör även att det huvudsakliga problemet inte ligger i vilket kön materialet innehar, utan vilket status det avspeglar i samhället.

I uppsatsen har vissa avgränsningar gjorts. Exempelvis var tanken att intervjua kvinnliga trähantverkare för att sedan jämföra med de manliga textilhantverkarna. Men då problemet utgår från en personlig tveksamhet inför den textila kontexten skulle det möjligen resulterat i att syftets stringens skulle förlorats.

Uppsatsen behandlar fem olika maskulinitetsutgångspunkter som bygger på kommunikationen mellan materialet och hantverkaren samt kodningen av manligt och omanligt. Tanken har varit, att via maskulinitetteorier och litteratur som berör textilens feminina kodning öka förståelsen om varför det textila inte är lika starkt kopplat till det maskulina. Den gemensamma utgångspunkten för teorierna är att kodningen av manligt och omanligt sker i samspel med människor i och utanför den rådande kontexten. I detta fall har det handlat om en textilkontext och om varandet i denna. Då forskning kopplat till hantverk och maskulinitet är begränsad har tolkning av maskulinitetsteorier skett av mig som författare. Exempelvis talar Norberg (2005) om problematiken som uppstår när en manskultur intar position i en annars kvinnodominerande kontext. I hennes fall handlar det om en kvinnodominerande arbetsplats. Men då den textila arenan genom historien bekommit feminint kodad är det i detta avseende möjligt att applicera Norbergs tes, då möjligen liknande könsproblematik uppstår när en manlig textilhantverkare intar position i en textilkontext. Liknade tolkning har skett av Marklunds (2005) teori om hur mäns status och representanter för ett kön sällan beaktas. Allt för ofta framställs mannen som den ledande gestalten och kvinnan som avvikande. Dock råder en omvänd situation då kvinnan i detta avseende anses som den ledande gestalten och mannen som avvikare. Inom ramen för studiens diskussion

beaktas sällan träets kön, utan det talas snarare om en manlig hantverkskultur som genom historien stått över det textila.

Tre begrepp har varit centrala under intervjuerna: *gränsöverskridande, manligt och omanligt*. Det som genomsyrats och som kan fastslås är att de manliga informanterna känner sig bekväma i den textila kontexten. De beskriver att de själva inte anser deras val av hantverk som gränsöverskridande och omanligt, utan att det är människor utanför kontexten som kodar det som gränsöverskridande och omanligt.

En återkommande aspekt i studien har varit problematiken kring den omedvetna värderingen av begreppen gränsöverskridande, manligt och omanligt. Under intervjuerna valdes därför att nyttja begreppen varsamt då jag som författare/intervjuare tillskriver deras val av hantverk som avvikande. Denna aspekt genomsyrar studien då problemformuleringen bottnar i min personliga tveksamhet inför den textila kontexten.

6. Källförteckning

6.1. Tryckta källor

Palmsköld, A., 2011. Hantverkskunskap som immateriellt kulturarv. i: E. Löfgren, red. Hantverkslaboratorium. Mariestad: Hantverkslaboratoriet, sid. 97-105.

Hyltén-Cavallius, Charlotte (2007). *Traditionens estetik: spelet mellan inhemsk och internationell hemslöjd*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2007

Nilsson, Bo (1999). *Maskulinitet: representation, ideologi och retorik*. Diss. Umeå : Univ.

Silvén, Eva (2004). *Bekänna färg: modernitet, maskulinitet, professionalitet*. Diss. Stockholm : Univ., 2004

Lundström, Catarina (2005). *Fruars makt och omakt: kön, klass och kulturarv 1900-1940*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2005

Marklund, Andreas (2004). *I hans hus: svensk manlighet i historisk belysning*. 1. uppl. Umeå: Boréa

Rosenqvist, Johanna (2007). *Könsskillnadens estetik?: om konst och konstskapande i svensk hemslöjd på 1920- och 1990-talen*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2007

Svensson, Birgitta & Waldén, Louise (red.) (2005). *Den feminina textilen: makt och mönster*. Stockholm: Nordiska museets förlag

Waldén, Louise (1990). *Genom symaskinens nålsöga: teknik och social förändring i kvinnokultur och manskultur*. Diss. Linköping : Univ.

Nordberg, Marie (2005). *Jämställdhetens spjutspets?: manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, femininitet och heteronormativitet*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2005

Lorentzen, Jørgen & Ekenstam, Claes (red.) (2006). *Män i Norden: manlighet och modernitet 1840-1940*. Möklinta: Gidlund

Patel, Runa & Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Kvale, Steinar. & Brinkmann, Svend. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Johanneshov: MTM

Nord, Sarah 2014. *Ett manligt hantverk- en studie om genus inom hantverk*. Etiska avdelningen. Linköpings universitet 2014

Svensson, Christian. *Den genusbärande slöjden- En väv av socialt, ekonomiskt och kulturellt kapital*. Institutionen för kulturvård. Göteborgs universitet 2014.

Sigurdson, Erik (2014). *Det sitter i väggarna: en studie av trä- och metallslöjdsalens materialitet, maskulinitet och förkroppsligande*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2014

6.2. Muntliga källor

Informant 1: Ivar. Stickutövare. Intervju genomfördes 150413 på kulturhuset i Stockholm

Informant 2: Jan. Textilutövare. Intervju genomfördes 150414 i Jans lägenhet i Stockholm

Informant 3: Lars. Tidigare textilutövare. Intervju genomfördes 150428 på Nolbygård i Alingsås

